



مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد



۲۰۲۶/۰۵/۱۸

آصف بهاند

بابولالي

د پښتني فلکلور يوه لرغوني سندره

راغی رومال راغی - رومال پت دی په قبو کی
د «پلانکی» په سرکی ایښی، سر یی لور دی په ترپرو کی
روماله په جوپو جوپو دی ورمه
روماله د لوتو په زور دی ورمه
لمرراوخوت په چنارپورې
رومال مو راوړ، کلیه کی گوري

خه موده کېږي چې په ټولنيزه ميډيا کې د پښتو سندرو نوې بېلگې ترسترگو کېږي. د سندرو له زمزمې نه داسې ښکاري چې سندر غاړي يې غيرپښتانه څوک دي، داسې ويل کېږي چې دا سندري د مصنوعي څېرکتای پرمټ جوړېږي. زما له نظره يې غږ او موزیک ډېر عالي دی او سندري په نوې هنري بڼه تنظيم شوي دي.

ما چې د دې هنري حرکت لومړنی بېلگې وليدلې، د يوه سوداگريز رکلام بڼه يې درلوده چې د جرمني په فرانکفورت ښار کې د پښتني جامو د خرڅلاو د مرکز (بابولالي - Babulale collection) له خوا ترتيب شوي وې. بيا دا سوداگريز رکلامونه په بېلابېلو بڼو په پښتو ژبه ترتيب او د موسيقي په ملتيا خپرېدل، په دې رکلامونو کې کله کله پښتني فولکوریکي سندري زمزمه شوي دي، کله کله لنډې او کله هم يو نيم شعر.

دا چې د پښتني جامو د خرڅلاو دې مرکز د خپل دوکان له پاره ولي د «بابولالي» نوم ايښی دی، زه نه پوهېږم؛ يو اټکل دا دی چې کېدای شي دوی به بابولاله د ناوې يا ناوکې په مفهوم گڼلی وي او دا نوم به يې پر خپل دوکان ايښی وي؛ خو د خپلو جامو د مشهورېدو په موخه چې کومې سندري دوی جوړې کړي دي او په تصويرونو کې يې هغه جامې ښيي، دا ورسره سندري يوه هم د بابولالي ولسي سندري نه ده.

اوس اوس همدې ټيپ سندر غاړو له يوه شعر نه سندره جوړه کړې ده چې ډېره عالي هنري بڼه لري، يوازینی نيمگړتيا يې دا ده چې په شعر کې د ځينو تورو تلفظ ناسم دی. زه هيله کوم چې د يادو سندرو منتظمين د دې وړو تيروتنو سموني ته هم پاملرنه وکړي. د يوې نوې خپرې شوې سندري د شعر څو بيتونه او لينک به د بېلگې په ډول دلته وړاندې کړم:

د پاڼو شميره: له 1 تر 4

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په خیر و لولئ

خبر شو کلی، په دیدنونو پابندي ولگېدله
تباه یې کرمه، اول به کله - کله وره کې درېدله
هېرېږي مې نه، زرگيه څه وره - وره به خندېدله
د پورې کلي، د ملک لور مې په گودر کې ولیدله
د راز په شاني، په جنکو کې سپینه - سپینه پرکېدله

دا نه بابولاله ده او نه سروکی، بلکې د یوې سندرې د شعر یوه برخه ده، دا لاندې د یادې سندرې لینک دی:

<https://www.facebook.com/reel/2013177792611622>

اوس هم بابولالي:

په پښتني ولسي ادب او دودونو کې «بابولاله» د واده له مشهورو بڼځینه ولسي سندرو او شعري فورمونو څخه ده. دا اصلاً د ناوې (ناوکې) د واده په شپو او په ځانگړو مراسمو کې ويل کېده، ځکه نو خلک کله کله خپله ناوې هم د «بابولالي ناوکې» په نوم يادوي.

بابولاله هغه ځانگړې سندره ده چې د واده پر لومړۍ ورځ، کله چې ناوې سينگار شي او د واده د مراسمو له پاره چمتو شي، نو د ناوې او زوم د کور بڼځې راتولې شي او په گډه يې په خور او از وايي.

د بابولالي ځانگړنې:

- زياتره د بڼځو له خوا ويل کېږي،

- موضوعات يې مينه، ودونه، د ناوې بڼکلا، خدا، توکي او د کورني ژوند هيلي وي،

- په نرم او خوشحاله ترنم سره ويل کېږي، خو کله - کله د غم بار هم لري،

- بابولاله په کليوالو سيمو کې دود وه، خو اوس ليدل کېږي چې د ښاري خلکو پام هم وراوښتی دی.

د «بابولالي» دود د پښتني ولسي کلتور يوه ډېره زړه راښکونکې برخه ده. دا يوازي يوه سندره نه وه، بلکې د واده د خوشحالي، د ناوې د رخصتېدو او د بڼځو د گډو احساساتو يو ادبي او موسيقيايي رسم دی.

استاد حبيب الله رفيع په خپل مشهور اثر (د خلکو سندرې) کې د بابولالي په باب داسې ويلي دي:

«بابولالي هغو مخصوصو ولسي سندرو ته وايي چې د بڼځو له خوا جوړې شوي او بيا د همدوی له خوا مخصوص د واده د ورځو په مختلفو وختو کې ويلي کېږي.

د بابو لالي د پيدا کېدو وخت يقيني نه دی ښکاره، خو داسې برېښي چې خورا لرغونې سندرې دي او پښتنو د خپلو ودو او ښاديو په وخت کې ويلي او وايي يې...»

(رفيع حبيب الله، د خلکو سندرې، د افغانستان اکاډمي د تاريخ او ادب ټولنه، ۱۳۴۹ ام کال، ۷۶ ام مخ)

بابولالي د خوبنۍ د بېلابېلو مناسبتونو په وخت کې ويل کېږي، دلته يې زه هغه بېلگه رااځلم چې استاد حبيب الله رفيع د دسمال د راورلو په وخت کې د بڼځو له خوا ويل کېږي:

راغی رومال راغی - رومال پت دی په قبو کی
د «پلانکی» په سرکی ایبني، سر یې لور دی په تربرو کی
روماله په جوپو جوپو دی ورمه
روماله د لوتو په زور دی ورمه
لمرراوخت په چنارپورې
رومال مو راوړ، کلیه کی گوري

(رفیع حبیب الله، د خلکوسندري، د افغانستان اکادیمی د تاریخ او ادب ټولنه، ۱۳۴۹ ام کال، ۷۸ ام مخ)

دا هم د بابولالی یوه بله بېلکه چې د پوښ (خوره) د وړلو او د ناوې د راوستلو په ورځ ویل کېږي:

شین پادرنګ اوبو راوړی
شین پادرنګ اوبو راوړی
مور داسې پوښ راوړی، چا یې گل - گل نه دی لیدلی
له پاسه اوبه راغلي، پر سر یې شني اوبړی راوړی
«پلانکی» ته ویه (وايه) راووزه، کلا ته شاهزادګی راغلي

(رفیع حبیب الله، د خلکوسندري، د افغانستان اکادیمی د تاریخ او ادب ټولنه، ۱۳۴۹ ام کال، ۷۹ ام مخ)

د پښتني فلکلور د لرغوني سندري بابولالی نوم له ناوې، مینې، ودونو او خوښيو سره تړلی پاتې شوی دی چې هرکله یې موضوعات مینه، ودونه، د ناوې بنکلا، خدا، ټوکی او د کورني ژوند هیلې وي. په پخوانيو پښتني کلیوالو ټولنو کې به د واده مراسم څو ورځې روان وو. د ښځو خپل جلا محفلونه وو چې هلته به یې: ټپې، سروکی، بدلې، او بیولالی ویلې.

د بابولالی سبک نرم او احساساتي سبک وي. ساده او روانې کلمې، د ناوې احساسات، له مور او پلار نه بېلتون، د مینې او امید خبرې، کله ناکله طنز او ټوکی. اکثره بابولالی د خوشحالی لهپاره وي، خو ځینې یې د ویر یو پټ بار هم لېږدوي، ځکه ناوې له خپل پلرني کوره جلا کېږي.

ما د نویو لنډیو د راټولو له پاره د د پښتني جامو د خرڅلا د مرکز (بابولالی - Babulale collection) د رکلامونو سندرو اورېدلو ته مخه کړه، ما ولیدل چې د دې سندرو زمزمې ورو- ورو مخ په ډېرېدو شوي، د سوداګریزو اعلانو نه وراخوا یې اوس هنري بڼه هم خپله کړې ده او په ټولنیزه میدیا کې یې گڼ شمېر مینهوال او اورېدونکي پیدا کړي دي.

زه د دې سندرو ډېرېدو ته په ښه نظر گورم، ځکه چې د پښتو ژبې په عامېدو او پښتني موزیک په ډاډو کې یې رول او ارزښت مثبت ارزوم.

زما د معلوماتو له مخې کومه سندره چې د «بابولالی» په نامه څه لږ وډېر نیمه پېړۍ پخوا ثبت شوي چې سندرغاړی یې ما ونه پېژاند، دا لاندې یې لینک دی:

<https://www.youtube.com/watch?v=ncUI11F44Lo>

تردې وروسته د اسدالله ځای له خوا په رسمي ډول ویل شوي او ثبت شوي ده او د رادیو افغانستان په ارشیف کې اوس هم خوندي ده، تر هغه کلونه وروسته فرهاد دریا هم د موزیک په لږ بدلون سره زمزمه کړې ده.

دا د پښتني فلکلور د لرغوني سندري (بابولالی) کوم ډول نه دی، بلکې دا یو «سروکی» دی چې لومړی سروکی ویل کېږي او بیا لنډی وراچول کېږي.

د خوښۍ ځای دا دی چې د بابولالي د دوکان یادو رکلامونو لمن هنري سندرو ته غځېدلي دی.

داسې فعالیتونه دي پېر شي!

د لیکوال نوري لیکنې په لاندې لینک کې لوستلای شئ:

<http://afghan-german.com/tahLiLha/EditAutor.aspx?95>

د پاڼو شمېره: له 4 تر 4

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلېکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ